

communis, patetque ex variis Juris textibus, ubi pauperes ceteris causis piis adeo praeferuntur, ut ipsa etiam bona locis piis collata, exigente necessitate, pauperibus distribui jubeantur: sic enim *can. Aurum 70. cau. 12. q. 2.* habetur: *Aurum Ecclesia habet, non ut seruet, sed ut erogat, & subueniat in necessitatibus.* Et infra: *Nonne dicitur est Dominus, cur passus es tot inopes fame emori? Melius fuerat, ut vasa videntium servares, quam metallorum.* Si dicitur: *Timui, ne Templo Dei ordinatus deesset: Respondit Christus, ornatus Sacramentorum, redemptio est captivorum: & verè illa sunt vasa pretiosa, quae redimunt animas à morte: siquidem ad sublevandam pauperum necessitatem, vasa Ecclesiae etiam initiata, infringere, constare, vendere licet, *can. Gloria Episcopi 71. ead. caus. & q. Summarium sic habet: Non parietes Templi ornare, sed pauperibus providere gloria Episcopi est.* Textus vero ita sonat: *Gloria Episcopi est, pauperum inopia providere; ignominia Sacerdotis est, propriis studere divitiis: & infra: Accepisse, quod pauperibus erogandum sit, & servare plurimis, vel cautum esse velle, vel timidum, aut, quod aperitissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium praedonum crudelitatem superat.* Hoc quadrat illud, quod Hieronymus Pelusota in Epistola ad Eusebium Episcopum illis verbis scribit: *Aium, te Ecclesiam Pelusii edificare arte atque opere quidem pulcherrime, sed iniquis rationibus, perque summam injuriam, ac magno pauperum malo, quorum impensis opus facis; quod profectò nihil aliud est, nisi Sion in sanguinibus, & Jerusalem in iniquitatibus edificare.**

68 Ratio Conclusionis est; quia existentibus in gravi, vel extrema necessitate pauperibus ipsi etiam Laici, de bonis suis, quorum tamen perfectum ac illimitatum dominium habent, subvenire pariter tenentur, ita, ut juxta unanimitatem DD. obligationis suae non satisfaciunt, si neglectis in gravi, vel extrema necessitate pauperibus, bona sua aliis piis locis, vel causis tribuant: ergo multò magis tenentur Clerici hujusmodi pauperibus subvenire de bonis Ecclesiasticis superfluis, utpotè quae aliis jam dicuntur, & sunt *Patrimonium pauperum*, & ad quae pauperes tempore dictae necessitatis majus jus, quam alii ad bona Laicorum habent.

69 Dicitur autem notanter in Conclusionem: *Nisi sciant, dictis pauperibus aliunde jam provideri, vel esse provisum.* Hoc enim in casu: non tantum conscientiae satisficere, & laudabiliter agere Clericos, si bona sua superflua ad alias causas piis impendant, nemo dubitat, hoc ipso, quod in tali casu cesset necessitas pauperum, & ratio eis succurrendi. Hinc *can. Pulchra 18. dist. 86.* dicitur: *Pulchra etiam liberalitas est, in ipso quoque pauperis dato mensuram tenere, & quantum oporteat largiri pauperibus non superflua, sed competentia, quia, uti *can. Dominus 15. ead. dist.* habetur: *Dominus non vult simul efficiendi opes, sed dispensari;* consequenter jam sufficienter provisus ulterius non tribuere.*

70 Ceterum ex Conclusionem, colligitur, in conscientia minime securos esse illos Clericos, qui licet pauperes in gravi, vel extrema necessitate existentibus plures sciant, eis tamen parum vel nihil tribuant, palliata pietate se excusantes, se bona superflua in futurum reservare, & congregare, pro majori Dei gloria, pro fundandis videlicet Beneficiis, Anniversariis, vel similibus piis causis. Quamvis enim pia ac meritoria haec sit cogitatio, & intentio, dum nulli existunt pauperes gravem, vel extremam necessitatem patientes, vel si existentibus aliunde jam sit provisum. Neutiquam

tamen pia sed impia potius erit, si neglectis, & sine ulla cura habitis, existentibus dictis pauperibus, nullam provisionem aliunde habentibus, hujusmodi servatio fiat, aut conservatio. In quo puncto multi Clerici non sine animae periculo graviter decipiuntur, & errant.

Resp. III. Inter ipsos pauperes si sunt praefertendi, qui magis indigent: inter pariter egenies praefertuntur magis iusti; item qui mendicare merito erubescunt: Ceteris autem paribus, consanguinei primum locum obtinent. Caret controversia. Et quidem, quod potius ac pius succurrendum sit magis indigentibus, dicitur lumen naturale, patetque clarè ex *can. Consideranda 17. dist. 86.* ibi: *Consideranda est etiam in largiendo etas, atque debilitas: nonnquam etiam verecundia, quae ingenios prodit natales, ut senibus plus largiaris, qui sibi labore jam non queunt victum quaerere. Similiter & debilitas corporis, & haec juvenada promittit. Quod vero inter aequaliter egenies iusti praecedant, clarè habetur *can. Non satis 14. dist. 86.* illis verbis: *Nam estis omnibus debetur misericordia, iusto tamen amplius. De mendicare erubescendibus constat ex *can. Consideranda, illis verbis: Nonnquam etiam verecundia, quae ingenios prodit natales. Huc faciunt etiam ultima verba ejusdem *can. Consideranda, ibi: Tum etiam, si quis ex divitiis cecidit in egestatem. De Consanguineis tandem patet ex *can. Ceterum 20. dist. 87.* ibi: Ceterum Dei traditio est, ut prius paschas parentes & *can. Est probanda 16. ead. dist. ibi: Est probanda etiam illa liberalitas, ut proximis seminis tui non desipias, si egere cognoscas. Melius est enim, ut ipse subvenias tuis, quibus pudor est, ab alienis sumptum deponere. Concordat *can. 1. dist. 30. & ibi: Glossa y. Fideles. Ratio est: quia consanguinei duplicem titulum paupertatis nempe & sanguinis habent; consequenter ceteris paribus potius juvandi sunt, quam alii.******

Resp. IV. Quamvis juxta dicta Clerici de bonis Ecclesiasticis superfluis possint & teneantur pauperibus succurrere, debent nihilominus etiam in iis succurrendo modum servare, ita ut ex dictis bonis nec consanguineos nec alios pauperes ditare, vel ad majorem statum exaltare, aut pius, quam ad conditionem & decemiam status necessarium habent, conferre sine peccato non possint. Omnes, *claro Concil. Trident. Sess. 25. de Reform. cap. 1.* ubi Episcopis, & aliis Clericis beneficiis omnino interdicit, ne de redditibus Ecclesiae, consanguineos, familiarisve suos augere studeant: cum & Apostolorum Canonis prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quae Dei sunt, consanguineis donent; sed si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuunt. Concordat *can. Est probanda 16. dist. 86.* ubi conceditur quidem, ut pauperibus consanguineis de bonis Ecclesiasticis succurratur; non tamen ut illi ditiores eo fieri velint, quòd tu potes inopibus conferre. Neque enim propterea te Domino dedicasti, ut tuos divites facias. Putant se parum polcere? pretium tuum querunt; viae tuae fructum adimere contendunt: & accusant, quòd eos divites non facias; cum se illi velint aeternae fraudare mercede. Quòd si autem de bonis Ecclesiasticis nec consanguineos, multò minus extraneos pauperes augere, vel ditare licebit. Hinc quibuscumque pauperibus loquendo, *Quantum oportet largiri, non superflua, sed competentia, vult. *can. Pulchra 18. dist. 26.* Nam pulchra liberalitas est, in ipso quoque pauperis dato mensuram tenere. *cit. *can. Pulchra: praesertim, cum Dominus non velit simul efficiendi opes, sed dispensari. *can. 15. dist. 86.****

Resp. V. Ceteris paribus, & Pauperibus praefatis non existentibus, vel aliunde jam provisus, si non oblige-

obligatorum, saltem summè decens est, ut Clericus bona Ecclesiastica superflua det, vel relinquat propriae Ecclesiae, in qua Beneficium habuit. Ita *Lugo de Justit. & Jur. Disp. 4. Sect. 3. n. 38.* cum communi aliorum. *arg. c. Ut unusquisque 3. h. r. ubi praecipitur, ut unusquisque Presbyter res, quas possidet Ecclesiarum acquisierit, propriae relinquat Ecclesiae. Concordat *c. fin. eod. & c. 1. ac c. Cum in officio 7. de Testam. ubi pariter statuitur, ut Clerici bona Ecclesiastica propriae relinquat Ecclesiae. Ratio deturur *cit. c. 7. de Testam. Cum in officio charitatis primo loco illis teneantur obnoxii, à quibus beneficium nos cognoscimus recepisse: contra quidam Clerici cum ab Ecclesiis suis multa beneficia receperint, bona per eas acquisita, in alios transferre praesumunt &c. Nos indemnitati Ecclesiarum providere volentes, sive instati decesserint, sive aliis conferre voluerint, penes Ecclesias eadem bona praecipuum remanere.***

74 Hinc minus perfectè & meritorie agunt illi Clerici beneficiarii, qui ex privata aliqua devotione, aut relatione minus rationabili, bona superflua in vivis applicant, vel post mortem per testamentum relinquunt aliis locis, vel causis, quo casu vident Ecclesiam propriam valde pauperem, aequè vel magis indigentem esse, decemibus vasis ac ornamentis carere, vel non habere sufficientia ad Ministros sufficienter sustentandos, luminaria & fartecta conservanda &c. vel esse gravatam debitis ruinæ proximam &c. Certe *Lugo, loc. cit.* in similibus circumstantiis non tantum decens, sed & obligatorum iudicatur, Ecclesiae propriae praeter aliis locis, causisque piis superflua Ecclesiastica relinquere.

75 Dicitur notanter in Conclusionem *ceteris paribus.* Siquidem in casu disparitatis, quo Ecclesia propria aliam jam abundat, vel saltem sufficienter jam provata dignoscitur, non tantum licet, sed etiam ordinatè magis meritorie agit Clericus, si aliis magis indigentibus piis causis & locis bona Ecclesiastica erogat, vel relinquat *arg. *cit. *can. Pulchra 18. dist. 86.***

76 Quaes IV. Quamvis sit, ac dicatur, & quomodo dijudicari debeat honesta sustentatio Clerici? Meritò hæc quaestio hic subiungitur, cum enim juxta dicta non nisi honestæ sustentationi superflua in causis piis erogare teneantur Clerici, scire utique oportet, quantum sit, ac dicatur honesta Clerici sustentatio. Hinc *Resp. I.* Honestæ & congrua Clerici sustentatio ea est, & dicitur, quæ spectatis omnibus prudenter spectandis, puta personæ ejusque dignitatis, qualitatis, gradus, doctrinæ &c. item temporis, Regionis, & consuetudinis locorum nec excedit, nec deficit in iis, quæ pro re domestica, oeconomia, famulatu, victu, vestitu &c. expendere ordinariè solent, & iudicio prudentum, ac proborum possunt aliae, similibus conditionis, ac timorate conscientie, personæ, Sanchez *lib. 2. Consil. cap. 2. dub. 41. Molina Disp. 35. Engel in Manual. Paroch. p. 4. c. 4. n. 8. Marchant. Tom. 2. tr. 2. tit. 4. sect. 2. q. 1. Appendic. 2. Barbosa lib. 3. Jur. Eccles. un. cap. 13. num. 183. & communis aliorum, quibus etiam in Theologia nostra Morali *Tract. 11. Dist. 2. n. 5.* jam adhaesimus. Pateque Conclusio ex variis Juris Textibus, ut *can. fin. cau. 1. q. 2. can. Vulturana. 25. caus. 12. q. 2. c. De multa 28. in fine de Praebend. can. Consuluit. fin. dist. 74.* cum concordantia, ubi aperte disponitur, ut juxta diversitatem circumstantiarum, Nobilitatis, scientiæ, meritum &c. stipendia Ecclesiastica assignentur. Ratio est; quia talis prudenter praesumitur fuisse intentio ac voluntas dantium & Fundatorum; hoc ipso, quòd ubique ratio & ordo stipendorum habenda sit, *l. Non omnes 5. ff. de Re militari.**

Inferitur primò, ceteris paribus plus pro honesta sustentatione competere Episcopo, quam Praeposito vel Decano: plus huic quam Canonico simplici: plus Canonico, Cathedrali, quam Ecclesiae Collegiatae: plus Parocho, quam simplici Beneficiario non Canonico, prout bene advertunt Doctores citati, praesertim *Lugo loc. cit. n. 34. arg. citatis Juribus, specialiter *c. fin. dist. 74.* ubi plus assignatur Presbytero quam Diacono Beneficiario. Quod idem docet *Glossa in *can. fin. caus. 1. q. 2. verè. Meritum.***

Inferitur secundò, in dijudicanda honesta Clerici sustentatione attendendam etiam esse qualitatem personæ, praesertim verò nobilitatem, ac scientiam, ut proin plus pro honesta sustentatione concedatur Nobilibus, ac Litteratis, quam Nobilitate ac scientia speciali carentibus, prout praeter communem DD. bene advertit *Glossa in c. Conquerente. 6. de Cleric. non resid. verè. Sufficiens. arg. c. De multa 28. ad fin. de Praebend. Ratio est; quia ita qualificati plus honoris & utilitatis conferunt Ecclesiae, quam alii. Sublimes enim seu nobiles Clerici suâ Nobilitate, excellentiâ, autoritate &c. honorem, splendorem, & asimulationem non modicam tribuunt Ecclesiae, indeque proportionato stipendio rationabiliter & merito honorantur, ne alias Ecclesia, quòd eidem turpe valde ac indecorum foret, ob exiguitatem sustentationis non nisi viles, abjectas, & plebeias personas pro suo ministerio habere cogatur. *arg. *can. Consuluit. fin. dist. 74.***

Insigniter Literati verò praeter honorem, magnam etiam doctrinam ac labore suo conferunt Ecclesiae utilitatem. Cum horum vel unicuique tantum, ignorantes instruendo, & docendo, hesitantibus & auxiliis consulendo, Leges & Canones interpretando, Jura Ecclesiae defendendo, ejusque membra ab erroribus, indeque subsequenteribus confusionibus, & damnis tuendo, plus proficiat Ecclesiae, quam multi alii solidâ doctrinâ non imbuti, ut proin quoad collationem Beneficiorum, honorum, ac stipendorum à SS. Canonibus *c. De multa 28. de Praebend. hujusmodi insigniter Literati, Sublimes, ac valde Nobilibus merito aequiparentur, & pinguiori quam alii sustentatione etiam inde judicentur, quòd non tantum turpe ac indecorum, sed insuper summè odium Ecclesiae foret, doctis carere, ac inficis turgere ministris. Accedit, quòd scientia etiam nobilitet; uti advertit *Glossa in *cit. c. De multa 28. de Praebend. y. Sublimes. arg. l. 1. ff. de Var. & extraord. cog. Intelligunt autem Jura, & Doctores per Litteratos, solidè & insigniter doctos; non verò leviter tantum, & obiter, vel mediocriter tinctos; cum hi sicut nullum splendorem, vel honorem, ita nullam vel certè modicam conferant Ecclesiae utilitatem; consequenter majori propter literaturam praemio digni non sint.***

Inferitur tertio, in computandis necessariis sustentationi honestæ, attendendam quoque esse circumstantiam temporis, & locorum: sicut enim uno tempore, unave in Religione, virtualia, aliaque necessaria non nisi magno, aliis verò temporibus, aliisve in locis, levi acquiri possunt pretio; ita certè Clerico certis temporibus ac locis quaedam sunt necessaria, quae alio tempore, vel loco superflua sunt; prout citati DD. bene advertunt, in deque inferunt, Clericos praefatos circumstantias in computandis honestæ sustentationi necessariis debere conscientiosè examinare, ut sicut caro tempore majorem ita caritate cessante, minorem bonorum Ecclesiasticorum quantitatem pro honesta sustentatione computent.

Inferitur quarto, attendi etiam posse & debere rationabilem loci consuetudinem, adeoque tantum pro

pro honesta sua sustentatione Clericum expendere licite posse, quantum alii ejusdem conditionis prudentes, & Deum timentes Clerici in eodem loco expendere solent. Ita DD. communiter, præsertim Molina Disp. 35. §. Quartum. & Lugo de Jus. & Jur. Disp. 4. Sect. 4. n. 55. arg. c. fin. de Consuetud. & can. In his 7. dist. 11. Dicitur autem notanter, prudentes & Deum timentes Clerici: cum enim non non intelligentes, ex ignorantia facile errare possint; Deum verò parùm timentes, sæpè errare, & SS. Canones transgredi soleant, nec hi nec illi regula sequenti esse possunt. Et quoniam his pervertis Sæculi temporibus, iniquissimæ corruptelæ multis in locis irrepserè, non paucis pro universali regula, & principio habentibus, id libi licere, quod ab aliis, vel alibi praticari vident, cautè cuius salutaris suæ sollicito in puncto consuetudinis erit procedendum, nec passim agendum, quod ab aliis fieri videt; quamvis enim consuetudinis non vilit sit auctoritas, non tamen usque ad eadè valet, ut vel Juri positivo præjudicium generet, nisi fuerit rationalis, vel legitime præscripta, qualis certe non est consuetudo plurium Clericorum, qui terminos honestæ sustentationis transgrediendo, bona Ecclesiastica superflua ad causas profanas contra Jus Divinum applicant.

82 Resp. II. Ad honestam sustentationem etiã pertinent ea, quibus Clericus indiget ad exercendam debitam, & moderatam hospitalitatem, non solum erga pauperes peregrinos (quæ inter maxima pietatis opera numerata, Clericis summe commendatur à Concilio Tridentino Sess. 25. cap. 8.) sed etiã erga consanguineos, & extraneos non pauperes, juxta qualitatem Beneficii, & modestiam statû Ecclesiastici, Lugo de Jus. & Jur. Disp. 4. Sect. 4. num. 66. Molina Disp. 35. §. Tertium. Sanchez lib. 2. Concil. cap. 2. n. 4. arg. c. De Monachis. 12. de Præbend. & ibi Glolla vers. Hospitalitatem. Ratio est: tum quia Clerici ad hospitalitatem maxime tenentur, Glossa loc. cit. arg. §. 1. dist. 83. Tum quia idem faciunt, qui aliis moderatè sustentant; uti advertit D. Thomas Quodlib. 6. a. 23. ad ultimum. Navarrus, Corduba, & alii, qui ob dictam rationem etiã docent, ad honestam sustentationem illa quoque spectare, quæ ad honestum, & moderatam convivium amicis subinde institutum, moderatam donationem gratitudinis vel remunerationis causâ faciendam: Item quæ ad honestam Clerici recreationem sunt necessaria. Non enim ad omnino parcam, vel avaram, sed honestam, decentem, & moderatam sustentationem, Jura, & Fundatores obligare intendunt Clericum. Item ad honestam sustentationem spectant pauperes parentes, fratres, ac consanguinei; arg. can. 39. dist. 50. Vallensis Tr. de Concess. Præbend. & alii.

83 Resp. III. Quamvis ut ex dictis patet, honesta Clericorum sustentatio non consistat in indivisibili, sed diversa sit, major & minor, pro diversitate circumstantiarum, Dignitatis, Personæ, qualitatis, temporis, loci consuetudinis rationalis &c. Nihilominus omnes & singuli, præsertim Nobiles, ac in Dignitate constituti Clerici semper, & ubique in puncto sustentationis memores esse debent, se membra statû Ecclesiastici esse, de patrimonio Christi, & pauperum vivere, populi peccata comedere, consequenter de dicto Christi & pauperum patrimonio penitus nihil ad ea, quæ pompam, luxum, fastum, aut vanitatem sæculi, vel abundantiam sapiunt, sed id solum, quod ad moderatam, modestam, decentem, & frugalem sustentationem requiritur, ac sufficit, expendere posse. Prout habet communis Doctorum, & paucis indicat Concilium Trident. Sess. 25. de Reform. cap. 1. ubi non solum jubet, ut Episcopi modesta

supellectili, & mensâ, ac frugali vitu contenti sint; verum etiã in reliquo vite genere, ac totâ ejus domo caveant, ne quid appareat, quod à sancto hoc instituto sit alienum, quodque non simplicitatem, Dei Zelum, aut vanitatum contemptum præ se ferat. Quæ verò de Episcopis dicta sunt, eadem etiã in quibusvis Beneficia Ecclesiastica tam Regularia, quàm Secularia obtinentibus, pro gradû sui conditione observari decernit. Idem dicit Concilium Carthaginense cap. 15. relato can. Episcopus. 7. dist. 41. illis verbis: Episcopus vilem supellectilem & mensam, ac vitium pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem fide, & vite meritis quærat. cap. 65. autem relato can. fin. ead. dist. ait: Clericus professionem suam & habitum, & incesu prober, & idè nec vestibus, nec calcamentis decorem quærat. Concordat illud S. Bernardi Epistolâ 2. ad Fulionem Canonic. Lugdunensem: Dignum est, qui altari servit, de altari etiam vivat. Conceditur ergo tibi, ut, si bene deservis, de altari vivas, non autem, ut de altari luxurieris, ut de altari superbias.

Interfuit, hanc dubiè graviter errare, restitutionique obnoxios esse, & in periculo animæ suæ statu versari illos Clericos Nobiles, qui statû Clericalis, & quod de patrimonio Christi, ac pauperum, seu de Elemosyna vivant, immemores, prætextu Nobilitatis de bonis Ecclesiasticis quædè, vel etiam magis splendèdè, ac similibus conditionis vel statû Nobiles Laici ordinariè se gerunt in victu, vestitu, famulatu, convivio, cæterisque sæculi vanitatibus: post quos proin clamant pauperes illis S. Bernardi verbis Epistolâ 42 ad Sennonensem Archiepiscopum: nostrum est, quod estimatis, nobis crudeliter subtrahitur, quod expenditis: nostris necessitatibus demitur, quidquid accedit vanitatibus vestris.

TITULUS XXVI.

De Testamentis, & Ultimis Voluntatibus.

I. Ratio continuationis.

Duplici de causa præcedentes Titulos præfens immediatè sequitur, uti notat Abbas in Rubricâ. h. t. Primò, ut quia hucusque actum est de contractibus, & cæteris actibus, ac dispositionibus inter vivos, videatur etiã, quid Juris, de dispositionibus mortis causâ, Testamentis nempe, & aliis ultimis Voluntatibus. Secundò, ut materia peccati Clericorum per immediatè præcedentem Titulum examinata, perfectè cognoscatur, dum ulterius indagatur, an, & quomodo de pecculo suo, mortis causâ disponere possint Clerici. Quamvis autem aliis regulariter loquendo prius agatur de genere quàm specie, indeque prius agendum videatur de ultima voluntate in genere, quàm de Testamento, utpote quod est species sub Ultima Voluntate tanquam genere comprehensivum; cum omne Testamentum sit etiã Ultima Voluntas, non tamen e contra. Nihilominus quia in Rubricâ ly Testamentis ponitur ante ly Ultimas Voluntatibus; ipsi quoque Testamentum est principalis species Ultimæ voluntatis, prius de Testamentis in specie, dein de reliquis ultimis Voluntatibus tanquam secunda parte Rubricæ agemus. Cæterùm, quia materia de Testamento est summe practica, indeque scitu summe necessaria, eandem juvante Deo, exactè simul & practicè, servatis tamen brevitatibus Legibus, tradere conabimur.

§. I.

De Natura & Divisione Testamentorum.

SUMMARIUM.

- 2 Definitio Testamenti.
- 3 Heredis institutio est de essentia Testamenti.
- 4 Ad quodvis Testamentum certæ requiruntur solemnitates.
- 5 Testamentum aliud est publicum, aliud privatum.
- 6 Aliud solemne, aliud non solemne seu privilegiatum.
- 7 Solemne aliud scriptum seu clausum.
- 8 Aliud nuncupativum.

2 Q Uæritur I. Quid sit Testamentum? Resp. I. Testamentum juxta nominis etymologiam sic appellatur, quòd sit mentis testatio, prin. Instit. de Testam. ord. bene definitur dicendo: Testamentum est ultima voluntas cum directâ heredis institutione. Ita in re communis. arg. L. 1. ff. Qui Testament. facere possunt, ubi Testamentum à Modestino ita definitur: Testamentum est voluntatis nostræ iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri vult. Quæ definitio, licet à multis tanquam legitima agnoscatur, & recipiatur, nihilominus quia à nonnullis ob omisiam particulam cum heredis institutione, ut manca & imperfecta rejicitur, eò quòd heredis institutio sit de essentia Testamenti, ut statim infra n. seg. dicitur; hinc ad evitandam omnem inutilem controversiam, alia, equè clarior, & in re tam cum definitione Juris, quàm aliis Doctorum definitionibus conveniens fuit posita. In qua dicitur primò Ultima Voluntas loco generis, in quo Testamentum convenit cum cæteris Ultimis Voluntatibus, seu dispositionibus, quæ mortis causâ fiunt, quales sunt Legatum, Codicillus, Donatio mortis causa &c. Nominatur autem Ultima Voluntas, non quasi post eam, nullum alium voluntatis actum quis exercere, vel aliam voluntatis dispositionem facere non valeret, sed quia non nisi per mortem, post quam alia dispositio amplius sequi non potest, confirmatur, & irrevocabilis redditur: Nam quando Testator vivit, Testamentum suum, quantumvis perfectè conditum, variare, vel revocare pro libitu potest. Ambulatoria est enim voluntas Testatoris usque ad vitæ supremum exitum. L. Quod si. 4. ff. de Adm. Legat. Dicitur secundò, cum directâ heredis institutione: loco differentie essentialis, in qua differt à reliquis Ultimis Voluntatibus, utpote in quibus directâ heredis institutio non fit. Hinc

3 Resp. II. Heredis institutio est de essentia & substantia cujusvis Testamenti, adeò ut sine ipsa nullum Testamentum quantumvis privilegiatum valeat, vel subsistat. Communis ac certa, ob clara Jura §. In primis igitur. 2. Instit. de Fideicommissariis hered. ibi: Inutile est Testamentum, in quo nemo heres instituitur. §. Ant. 24. Instit. de Legatis. ibi: Testamenti vim ex institutione heredis accipitur, & ob id, veluti caput, atque fundamentum intelligitur totius Testamenti, heredis institutio. l. Proximè. 3. ff. De his, qui in Testam. ibi: Non potest ullum Testamentum valere, quòd heredem non habet. Concordat l. Jubemus. 29. C. de Testam. & l. 10. ff. de Jure Codicill. Quid autem sit heres? quomodo heredis institutio fieri debeat? & quid juris ei competat? Dicemus §. 13. de Hereditibus.

4 Resp. III. Præter heredis institutionem, requiritur etiã certa solemnitas extrinseca ad valorem Reiffensuel Jus Can. Tom. III.

Testamenti. De qua tamen, quia non est eadem pro quovis Testamento, sed diversa, major & minor, pro diversitate nempe Testamentorum, agemus in §§. sequentibus, in quibus singulâ Testamenta cum suis solemnitatibus eorum examinabimus.

Quæritur II. Quotplex sit Testamentum? Resp. 5 Testamentum variè dividi. Et primò quidem (dimissis tribus antiquis veterum Testandi formulis, de quibus §. 1. Instit. de Testam. ord.) in Testamentum publicum & privatum. Publicum est, quod auctoritate publica nititur, & fit, dum Testator absque alia Juris solemnitate Ultimam suam Voluntatem ad Acta tradit, vel precibus insertam Principi offert ad hoc, ut fide & auctoritate publicâ iustinetur, ac defectus solemnitatum suppleatur. l. Omnium. 19. C. h. t. Privatum est, quod testimonio, & auctoritate privatorum firmatur.

Secundò dividitur in Testamentum solemne, & non solemne seu privilegiatum. Solemne (ein zierliches Testament) est, quod habet omnes solemnitates à Jure requisitas. Non solemne, seu privilegiatum est, quod ex speciali Juris privilegio, etiã absque solemnitatibus aliàs de Jure communi ad Testamentum requisitis valet. Cujusmodi est Testamentum militis in expeditione bellica factum; Testamentum parentum inter liberos: Testamentum ad pias causas: Testamentum factum tempore pestis: Testamentum rustici, ac etiã Testamentum publicum, id est ad Acta traditum, vel Principi oblatum.

Testamentum solemne subdividitur in Scriptum, seu clausum, & in Nuncupativum. §. fin. Instit. de Testam. ord. Testamentum solemne Scriptum (vulgò ein zierliches Testament in Schrifften) est, quod in scripturam redactum, subscriptum, & subsignatum est, servatâ Juris formâ, l. Hac consultiſſima, 21. C. h. t. præscriptâ, fit. Tale facere solent illi, qui etiã testes latere volunt id, quod in Testamento continetur; non enim necesse est, ut Testator Testamentum scriptum prælegat, vel tenorem illius eis manifestet; sed sufficit, si eisdem scripturam obſignatam, vel clausam, aut convolutam exhibeat, dicendo in illa, seu in hac papyro contineri suum Testamentum, cit. l. Hac consultiſſima. C. h. t. quod propterea etiã clausum Testamentum dicitur: de quo plura infra.

Testamentum solemne Nuncupativum (ein von Mund ausgesprochenes zierliches Testament) est, quod sine scriptura, ac etiã sine subscriptione, & subſignatione testium fit; dum Testator coram requisitis testibus heredem oretendis nominat, simulque indicat, quid de bonis suis post mortem fieri velit, §. fin. Instit. de Testam. Ord. & quamvis hoc Testamentum pro faciliiori ejusdem probatione, & ne memoriâ excidat, etiã subinde in scripturam redigatur, tamen per hoc non cessat esse Testamentum Nuncupativum, eò quòd scriptura non necessariò, sed tantum pro majori commoditate, ac faciliiori probatione adhibetur, prout in similit dicitur l. In re. 4. ff. de Fide instrum. ibi: Fiant etiã de his scripturæ, ut quod actum est, per eas faciliùs probari possit: & sine his autem valet, quòd actum est, si habeat probationem, Julius Clarus §. Testamentum. q. 4. num. 2. de quo, sicut & de reliquis recentis specibus Testamenti specialiter agemus §§. sequentibus.